

Riksantikvarieämbetets rapport om Farokonventionen - svar på remiss

Sundsvalls kommun har tagit del av Riksantikvarieämbetets rapport om Farokonventionen och ber att få lämna följande synpunkter:

- Vi ställer oss bakom Riksantikvarieämbetets rekommendation att ratificera konventionen.
- Vi hade önskat att rapporten tydligare formulerat vilka områden som konventionen bör påverka utifrån de olika artiklarna.
- Vi menar att ratificeringen av konventionen bör få genomslag i styrningen av svensk offentlig förvaltning.

Allmänt om rapporten

Riksantikvarieämbetet har gjort ett gediget arbete och rapporten ger en fördjupad bild av hur kulturarv det senaste decenniet har diskuterats, bland annat som resurs för ekonomisk utveckling och i relation till social hållbarhet. Texten är reflekterande och anknyter till aktuell forskning, förklarande texter till Farokonventionen samt andra skrifter värdefulla för förståelsen. Dispositionen och den resonerande stilen skapar dock en otydlighet i vad en ratificering skulle kunna innebära för Sverige.

Synpunkter

Konventionens innehåll anses ligga i linje med nuvarande svensk politik och offentlig kulturmiljöförvaltning. Den bedöms inte kräva några författningsmässiga ändringar. Vidare kostateras att den som ramkonvention lämnar stort utrymme för de ratificerande länderna att anpassa nivån för implementering. En bedömning om vad som skulle kunna vara en tänkbar svensk nivå inom befintlig författning skulle troligen underlättat en framtida implementering.

Sundsvalls kommun ser mycket positivt på att konventionen tar sin utgångspunkt i hur kulturarv används och vilken den samhällseliga utgångspunkten för detta bör vara, snarare än att fokusera på bevarandefrågorna som tidigare konventioner gjort. I detta avseende är perspektivet om kulturarvet som resurs för social hållbarhet det område som är mest intressant, men också det område där konventionen i vissa stycken är besvärlig.

Yttrande

Farokonventionens utgångspunkt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna sätter fokus på individen och sätter människan i centrum istället för kulturella gemenskaper och gruppers rättigheter, något som till exempel utmanar minoritetspolitiken.

Ett annat besvärligt område är att kulturarvet ges en roll när det gäller att förebygga konflikter mellan stater i Europa genom att värderingarna av vad som utgör kulturarv skapas i bred offentlighet med en mångfald av röster. Vi noterar liksom Riksantikvarieämbetet att begreppet ”the common heritage of Europe” är problematiskt då det snarare drar tankarna till att det skulle finnas ett homogent Europeiskt kulturarv än att det är ett förhållningssätt.

Riksantikvarieämbetet har även identifierat konventionens begrepp ”heritage community” som mycket bredare än den svenska definitionen av civila samhället och menar att det finns en osäkerhet kring konsekvenserna av mer medborgarinflytande gällande värdering och urval. Även om detta är en utmaning att hantera är det enligt vår mening nödvändigt med den breda synen på det civila samhället och att synliggöra maktförhållandet när kulturarv skapas och historia skrivs. Experten som det offentliga företrädare och medborgarna har olika utgångspunkter i denna process. En tydlighet från det offentliga om ett demokratiskt perspektiv med respekt för allas lika värde är bra i detta avseende istället för förment neutrala hänvisningar till exempelvis arkitektoniska värden eller unicitet.

På likande sätt motverkar en sådan tydlighet den risk som finns med att berättelsernas innehåll skulle utarmas och snävas av i en kommersiell kontext, vilket också diskuteras i rapporten. Att bredda historieskrivningen och verka för ett inkluderande perspektiv blir då en naturlig del av det offentliga uppdraget.

Som Riksantikvarieämbetet visar arbetar delar av svensk kulturmiljöförvaltning redan på detta sätt idag. För att få fullt genomslag krävs dock skarpa förslag på hur konventionen ska implementeras i styrningen av den svenska offentliga förvaltningen annars riskerar den få ringa betydelse för den svenska kulturarvspraktiken.

Jonas Walker
Kultur- och museichef